

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012

PART - III
SANSKRIT — HONOURS
Paper - VII
(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 60)

1. अधस्तनेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2 × 13 = 26
  - a) किं तावल्लक्षणं विशेषपदार्थस्य ? किं तस्य स्वरूपम् ? स कुत्र वर्तते ? तस्य स्वीकारे का युक्तिः ? 3 + 3 + 2 + 5
  - b) प्रतिपदव्यावृत्तिपूर्वकं तर्कसंग्रहविधृतं प्रत्यक्षलक्षणं प्रदाय प्रत्यक्षभेदाः सम्यगालोच्यन्ताम् । 5 + 4 + 4
  - c) किं नामानुमानम् ? तत्र किं करणम् ? कश्च व्यापारः ? अनुभितौ तस्य व्यापारस्योपयोगः प्रदर्शयताम् । 2 + 2 + 2 + 7
  - d) को नामाभावः ? कति भेदाः तस्य ? सोदाहरणं सलक्षणं सर्वं वर्णनीयम् । 2 + 2 + 9
2. अधोलिखितेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2 × 12 = 24
  - a) निम्नोक्तेषु युगलद्वयस्य प्रभेदो निरूपणीयः — 2 × 6
    - i) स्मृतिः प्रत्यभिज्ञा च ।
    - ii) परसामान्यम् अपरसामान्यम् च ।
    - iii) करणं कारणं च ।
    - iv) संयुक्तसमवायसन्निकर्षः संयुक्तसमवेतसमवायसन्निकर्षः च ।
  - b) अधःस्थानां द्वयोः व्याख्या कार्या — 2 × 6
    - i) रूपरहितस्पर्शवान् वायुः ।
    - ii) तत्करणं सादृश्यज्ञानम् ।
    - iii) साध्याभावव्याप्तो हेतुर्विरुद्धः ।
    - iv) ज्ञानाधिकरणमात्मा ।

- c) अधोगतेषु अनुमानयुगम्स्य याथार्थ्यं निरूप्यताम् : 2 × 6
- i) शब्दो नित्यः कार्यत्वात् ।
- ii) जलं द्रव्यं तैजसत्वात् ।
- iii) तुषार उष्णः पार्थिवद्रव्यत्वात् ।
- iv) मनुष्यो मरणशीलो मनुष्यत्वात् ॥
3. अधोलिखितेषु द्वयोः संक्षेपेण व्याख्या करणीया — 2 × 5 = 10
कर्म, यथार्थानुभवः, परार्थानुमानम्, अयुतसिद्धः ।

UNIT - II
(Marks : 40)

4. Answer any *one* of the following questions : 1 × 12 = 12
- a) Discuss the Nyāya proofs for the existence of God.
- b) Explain the theory of atomism as advocated by the Vaiśeṣikas.
- c) How do the चार्वाकs refute अनुमान ? Discuss.
5. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 6 = 12
प्रमाण, अष्टाङ्गिकमार्ग, उदयन, स्याद्वाद ।
6. Answer any *eight* of the following questions : 8 × 2 = 16
- i) Name two वार्तिक type of commentaries on मीमांसा.
- ii) How many types of प्रमाणs are admitted by Buddhist philosophers ?
- iii) What are the पञ्चमहाव्रतs of Jaina philosophy ?
- iv) What are the four Noble truths of Buddhism ?
- v) Who wrote न्यायसूत्र ? Name a commentary on it.
- vi) What are the पञ्चस्कन्दs of Buddhism ?
- vii) Name two works of Vācaspatiśra.
- viii) What are the two other names of जैमिनीयमीमांसा ?
- ix) What is the other name of शांकरभाष्य on वेदान्तसूत्र ?
- x) How many types of 'सत्ता' are admitted by Śaṅkara ? Name them.
- xi) What is श्रीभाष्य ? Who wrote it ?
- xii) What are the three गुणs admitted by सांख्य ?

(OLD SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 70)

1. यथेच्छमेकतरस्य उत्तरं प्रदेयम् — 10
- a) सम्प्रदानकारकमधिकृत्य कश्चन संक्षिप्तः निबन्धः रचनीयः ।
- b) समर्थः पदविधिः — सूत्रस्यास्य तात्पर्यं व्याख्येयम् ।
2. स्वाभिमतं सूत्रत्रयं व्याख्येयम् — 3 × 5 = 15
- a) अभिनिविशश्च ।
- b) येनाङ्गविकारः ।
- c) हेतौ ।
- d) अन्यपदार्थे च संज्ञायाम् ।
- e) न निर्धारणे ।
- f) तेन सहेति तुल्ययोगे ।
3. अधोलिखितेषु द्वयोः तात्पर्यं स्पष्टीक्रियताम् — 2 × 6 = 12
- a) तमबग्रहणं किम् ? पयसा ओदनं भुङ्क्ते ।
- b) अन्यकर्तृकोऽभिलाषो रुचिः ।
- c) समासश्चतुर्विधो इति तु प्रायोवादः ।
- d) असादृश्ये एव यथाशब्दः समस्यते ।
4. अधःप्रदत्तेषु यथाभिमतं त्रितयस्य व्याकरणसम्मता टीका रचनीया — 3 × 5 = 15
- a) अपादानम्
- b) उपपदविभक्तिः
- c) तादर्थ्यम्
- d) शेषः
- e) पुंवद्भावः
- f) नञ्स्थाः ।

5. रेखाङ्कितानां पदानां यथेष्टं त्रितयस्य ससूत्रं सकारणविभक्तिप्रयोगसार्थक्यं निर्णयम् — 3 × 2 = 6
- धर्मे वेदाः प्रमाणम् ।
  - पर्वतः वह्निमान् धूमात् ।
  - जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी ।
  - वालिका पुष्पाणि स्पृहति ।
  - मासमधीते बालकः ।
  - वपुषा चतुर्भुजः ।
6. अधोनिर्दिष्टपदेषु चतुर्णां समाससूत्रोल्लेखपूर्वकं साधनं व्याख्येयम् — 4 × 3 = 12
- परोक्षम्
  - बहिर्वनम्
  - केशाकेशि
  - सुगन्धिः
  - द्विमुनि
  - नीलोत्पलम्
  - मध्यरात्रः ।

UNIT - II

(Marks : 30)

7. Answer any *two* of the following questions : 2 × 10 = 20
- Write a note on non-Aryan influence on Sanskrit.
  - Discuss the relation between Prakrit and Sanskrit.
  - Show the characteristic features of Centum and Satəm groups of languages with illustrations.
  - Show the main differences between Vedic and classical Sanskrit.
8. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 5 = 10
- Anaptyxis
  - Haplology
  - Grassmann's law
  - Dissimilation
  - Analogy.